

Ivo Fabijanić

REINTERPRETACIJA TRANSMORFEMIZACIJE ANGLIZAMA-IMENIČKIH SINTAGMĀ U RUSKOME I HRVATSKOM JEZIKU

dr. sc. Ivo Fabijanić, Sveučilište u Zadru, izvorni znanstveni članak

UDK 811.161.1'373.45:811.111
811.163.42'373.45:811.111

U radu se raščlanjuju anglizmi–imeničke sintagme na morfološkoj razini u ruskome i hrvatskom ekonomskom nazivlju. Podjela i raščlamba adaptacije sintagma dokida dvostruku morfološku obradu adaptacije anglizama jer se obje sastavnice raščlanjuju i razvrstavaju prema stupnjevima transmorfemizacije i tipovima adaptacije. Nultom transmorfemizacijom adaptiraju se sintagme koje u sustav jezika primaoca ulaze s promjenama ili bez njih u redosljedu sastavnica, a sastoje se od dva slobodna morfema s nultim vezanim morfemima. Djelomičnom transmorfemizacijom adaptiraju se sintagme s prvom ili drugom sastavnicom adaptiranom s nultim odnosno engleskim vezanim morfemom ili vezanim morfemom jezika primaoca. Potpunom transmorfemizacijom adaptiraju se sintagme sa sastavnicama integriranim stupnjem potpune transmorfemizacije ili promijenjenim redosljedom.

Ključne riječi: *anglizmi; imeničke sintagme; ruski jezik; hrvatski jezik; ekonomski nazivi; primarna i sekundarna adaptacija; stupnjevi transmorfemizacije; nove definicije stupnjeva adaptacije*

1. Uvod

Podjelom i određenjem adaptacije anglizama–imeničkih sintagma na morfološkoj razini te prilagođenim teoretskim i metodskim načelima, u radu *Transmorfemizacija imeničkih sintagma na primjeru anglicizama u ruskoj računalnoj terminologiji*¹ pristupili smo po prvi put njihovom proučavanju i definiranju. Prethodno su se na spomenutoj razini uglavnom raščlanjivali samo leksemi kao krajnji rezultat supstitucije i stupnjeva

¹ v. Fabijanić 2007.

prilagodbe. Podjela i raščlamba adaptacije sintagma dokida njihovu dvostruku morfološku obradu adaptacije. Promatrane u kontekstu sintagme sastavnice se sustavnije raščlanjaju i razvrstavaju prema stupnjevima transmorfemizacije i tipovima adaptacije.

Prilagodba modela ovisi o njegovu obliku. Može se sastojati od jednog slobodnog morfema ili od slobodnog i vezanog morfema. Slobodni morfemi preuzimaju se slobodno i neograničeno, a vezani morfemi rjeđe². Integracija morfema je postupna: model – kompromisna replika – integrirana replika. Osnovni i kompromisni oblici adaptiraju se primarnom adaptacijom, a supstitucija engleskih s ruskim ili hrvatskim morfemima odvija se u sekundarnoj adaptaciji.

Ista načela supstitucije morfema primjenjuju se i u raščlambi imeničkih sintagmi s tom razlikom što različiti spojevi sastavnica i prisutnost odnosno odsutnost vezanog morfema u njima ukazuju na drugačiji tip adaptacije i stupanj supstitucije. Proširena definicija anglizma³ je u potpunosti primjenjiva i na sintagme. Jedna ili obje sastavnice modela mogu biti transferi iz nekog drugog jezika, prilagođeni i integrirani u sustav i leksik engleskoga jezika.

Započinjemo opisom sastava sintagmi te kratkim opisom rezultata prijašnjih istraživanja prilagodbe sintagmi. Zatim se navodi prijašnja definicija konačnoga oblika adaptirane sintagme i njezina reinterpretacija. Slijedi pregled stupnjeva transmorfemizacije sastavnica sintagmi i njihove definicije – stare i nove. Svako novo tumačenje stupnja transmorfemizacije prate primjeri sintagmi u ruskome i hrvatskom ekonomskom nazivlju. Na kraju se predlažu indeksi za označavanje stupnja adaptacije imeničke sintagme.

U radu je ukupno analizirano 166 sintagma, a od toga broja na ruski dio nazivlja odnosi se 63, a na hrvatski 103 anglizama-imeničkih sintagmi.

2. Sastav anglizma-imeničke sintagme

Sintagme se sastoje od dvije ili više riječi. To mogu biti imenice ili pridjevi u spojevima: *imenica + imenica*, *imenica s pridjevskim značenjem + imenica* ili *pridjev + imenica*, npr. *кэш флоу*, *cash flow* < *cash flow*; *floor broker* < *floor broker*; *финансовый супермаркет*, *financijski supermarket* < *financial supermarket*.

U određivanju stupnja transmorfemizacije sintagme, kao i kod leksema, određuje se sastav morfema u sastavnicama. Pokazalo se da su mogući različiti spojevi sastavnica. Sukladno vrsti transferiranih morfema i spojeva sastavnica određuju se i stupnjevi transmorfemizacije.

² v. Filipović 1990: 31., Muljačić 1998: 27.

³ v. Filipović 1990: 17.

3. Rezultati prijašnjih istraživanja prilagodbe anglicizama-imeničkih sintagma

Prethodno je utvrđeno⁴ da je imeničke sintagme moguće podijeliti i raščlaniti prema vrsti morfema u pojedinoj sastavnici sintagme. Sastav sintagme i njezinu obradu označili smo⁵ uobičajenim indeksima za označavanje stupnja morfološke prilagodbe *transferonima*⁶ – *M0* za nultu transmorfemizaciju, *M1* za djelomičnu ili kompromisnu i *M2* za potpunu transmorfemizaciju. U raščlambi sintagmi iz ekonomskoga nazivlja potvrđeni su spojevi sastavnica iz prijašnjeg istraživanja (*M0+M0*, *M0+M1*, *M1+M0*, *M2+M0*, *M2+M1*, *M2+M2*). Međutim, neki od nezabilježanih spojeva tada su navedeni kao moguća ostvarenja⁷, a potvrđeni su u ovom istraživanju. To su spojevi: *M1+M1*, *M0+M2* i *M1+M2*.

4. Definicija konačnog oblika adaptiranog anglicizma-imeničke sintagme

Podjelom strukture morfema u sintagmama određuju se vrste sintagmi i stupanj transmorfemizacije. Prije provedbe trostupnjevite podjele promjena i prilagodbe sintagma određuje se konačni oblik supstitucije na morfološkoj razini.

4.1. Definicija konačnoga oblika adaptiranog anglicizma-imeničke sintagme u prijašnjim istraživanjima. Prethodno je konačni oblik sintagme definiran kao oblik s promijenjenim redoslijedom i odgovarajućim upravljanjem ili kao sintagma u kojoj su obje sastavnice adaptirane potpunim stupnjem transmorfemizacije. Kod promijenjenog redoslijeda sastavnica prvi element modela postaje drugi dio replike, pri čemu promjena redoslijeda sastavnica pretpostavlja i padežnu promjenu drugoga dijela (imenice u genitivu). S obzirom da takav redoslijed sastavnica u ruskoj sintagmi nije svojstven i engleskim sintagmama, takva prilagodba pripada sekundarnim promjenama⁸.

4.2. Nova definicija konačnoga oblika sintagme. Prema sastavu i vrsti adaptacije sintagmi u ruskom i hrvatskom ekonomskom nazivlju definicija konačnog oblika sintagme mijenja se i proširuje⁹: *Konačni oblik anglicizma-imeničke sintagme, adaptiran prema morfološkim zakonitostima jezika primaoca, pretpostavlja njegovu sekundarnu adaptaciju. Ona nužno ne znači promjenu redoslijeda sastavnica sintagme, ali zato obje moraju biti adaptirane potpunom transmorfemizacijom. Ako sintagma ima promijenjeni redoslijed sastavnica, one moraju biti adaptirane odgovarajućom rekcijom i promjenom padežnoga oblika. Promjena padežnoga oblika druge sastavnice u replici (prve sastavnice u modelu) pretpostavlja imenicu u genitivu ili dativu.*

⁴ v. Fabijanić 2003: 67.

⁵ v. Fabijanić 2007: 166.

⁶ Naziv *transferonim* uveli smo u članku *Ortografija osnovnoga oblika rusizma u engleskome jeziku* (u tisku). Po svojoj strukturi (*transfer* + *onim*) naziv odgovara ostalom leksikološkom nazivlju (npr. *antonim*, *sinonim*, *homonim* i dr.), a opisuje leksičku jedinicu prenesenu iz jednoga u drugi jezik, čijim se razinama više ili manje prilagođava.

⁷ v. Fabijanić 2007: 167.

⁸ v. Fabijanić 2007: 169.

⁹ U odjeljku 6.6. navode se primjeri sintagmi adaptiranih potpunom transmorfemizacijom.

5. Stupnjevi transmorfemizacije anglizama-imeničkih sintagmā i njihovih sastavnica

5.1. *Nultom transmorfemizacijom* obje sastavnice supstituirane su nultom transmorfemizacijom. Sastav sintagme je: *imenica + imenica* (M0+M0), *imenica s pridjevskim značenjem + imenica* (M0+M0) ili *pridjev + imenica* (M0+M0).

5.2. *Djelomičnom transmorfemizacijom* prva sastavnica supstituira se nultom, druga djelomičnom transmorfemizacijom ili obrnuto; obje sastavnice djelomičnom transmorfemizacijom; prva nultom, druga potpunom¹⁰ ili obrnuto te prva djelomičnom, a druga potpunom ili obrnuto. Sastav sintagma je: *imenica + imenica* (M0+M1, M1+M0, M1+M1, M0+M2), *imenica s pridjevskim značenjem + imenica* (M1+M2) ili *pridjev + imenica* (M0+M1, M1+M0, M1+M1, M2+M0, M2+M1).

5.3. *Potpunom transmorfemizacijom* prva sastavnica supstituirana je nultom, a druga potpunom transmorfemizacijom ili prva djelomičnom, a druga nultom te na kraju obje sastavnice potpunom transmorfemizacijom. Sastav sintagma je: *imenica + imenica* (M0+M2, M1+M2), *pridjev + imenica* (M2+M2) ili *imenica + pridjev* (M2+M2).

6. Definicije i primjeri nulte, djelomične i potpune transmorfemizacije anglizama-imeničkih sintagmā

6.1. *Prijašnjim rezultatima podjele adaptacije imeničkih sintagma nultom transmorfemizacijom*¹¹ definiraju se sintagme bez promjena u redosljedu sastavnica. Sastavljene su od imenica ili imenice s pridjevskim značenjem u spoju s imenicom ili od pridjeva i imenice. Obje sastavnice adaptirane su nultom transmorfemizacijom.

6.2. *Nova definicija nulte transmorfemizacije anglizama-imeničkih sintagmi.* Raščlambom anglizama u ruskome i hrvatskom ekonomskom nazivlju nulta transmorfemizacija sintagmi dodatno se razrađuje. Nepromijenjeni redosljed sastavnica sintagme ne znači nužno adaptaciju nultom transmorfemizacijom jer se i promjenom redosljeda mogu zadržati slobodni i nulti vezani morfemi modela, npr. *своп коктейль* < cocktail swap, *опцион нут* < put option, *big bath* < big bath.

Prema tomu, izmijenjena i proširena definicija glasi: *Prvi stupanj supstitucije modela ili nulta transmorfemizacija imeničke sintagme odnosi se na one koje u sustav jezika primaoca ulaze s promjenama ili bez njih u redosljedu sastavnica, a sastoje se od dva slobodna morfema s engleskim nultim vezanim morfemima.* Sastoje se od dviju imenica, imenice s pridjevskim značenjem u spoju s imenicom ili od pridjeva u spoju s imenicom.

6.2.1. *Nulta transmorfemizacija sintagme sa spojem imenica + imenica* (M0+M0). Modeli se sastoje od dviju imenica ili imenice s pridjevskim značenjem i imenice.

¹⁰ Iako se i kod potpune transmorfemizacije pojavljuje identičan spoj transmorfemizacije sastavnica (M0 + M2), potrebno je naglasiti da se po svojem morfološkom sastavu, a sukladno našoj detaljnoj raščlambi pojedinačne sastavnice sintagme, znatno razlikuju. O tomu se govori u odjeljcima 6.4.6., 6.6.1. i 6.6.2.

¹¹ v. Fabijanić 2007: 169.

Sastavnice u replici tvore se od slobodnog i nultog vezanog morfema, npr.: *bear market* < bear market; *кэш флоу*, *cash flow* < cash flow; *своп коктейль* < cocktail swap; *кредит сквиз* < credit squeeze; *Дов Джонс*, *Dow Jones* < Dow Jones; *фул-тайм джоб*, *full time job* < full time job; *импульс пёчес* < impuls purchase; *джамбл сейл* < jumble sale; *master budget* < master budget; *task force* < task force.

6.2.2. Nulta transmorfemizacija sintagme sa spojem pridjev + imenica (M0+M0). Kao i kod prethodnih, sastavnice zadržavaju engleske nulte vezane morfeme pridjeva u pozitivu, a imenice u nominativu, npr.: *big bath* < big bath; *биг бизнес* < big business; *боттом лайн*, *bottom line* < bottom line; *evergreen credit* < evergreen credit; *форвард пёчес* < forward purchase; *free enterprise* < free enterprise; *франт офис*, *front office* < front office; *лейм дак* < lame duck; *open shop* < open shop; *red herring* < red herring; *мейк-хоум пэй* < take-home pay.

6.3. Prijašnji rezultati adaptacije anglizama-imeničkih sintagmi djelomičnom ili kompromisnom transmorfemizacijom. Definicijom drugog stupnja supstitucije sintagmi prvotno je naglašena adaptacija prvoga dijela, kongruencijom u jeziku primaocu (pridjev potpunom, a imenica nultom ili djelomičnom transmorfemizacijom).¹² Ako se usporedi s podjelom sastavnica svojstvenih djelomičnoj transmorfemizaciji, primjenjuje se samo na anglizme sa spojevima *M2+M0* i *M2+M1*. Međutim, djelomičnom transmorfemizacijom (v. 5.2.) ne adaptiraju se samo sastavnice sa slobodnim i nultim vezanim morfemom, nego i one sastavljene od engleskog slobodnog i vezanog morfema.

Transferirani engleski vezani morfemi su: *-ing*, *-s*, *-er* i *-ment*. Modeli su sastoje ili od imenica ili od imenice s pridjevskim značenjem i imenice. Ruski primjeri nisu zabilježeni. Replike adaptirane djelomičnom transmorfemizacijom sastoje se od imenica (*M0+M1*), npr.: *baloon payment* < baloon payment; *credit rating* < credit rating; *drop-off charges* < drop-off charge; *floor broker* < floor broker; *fund management* < fund management; *internet banking* < internet banking; *lead manager* < lead manager; *mystery shopping* < mystery shopping; *portfolio manager* < portfolio manager; *portfolio management* < portfolio management; *product menadžер* < product manager; *program trading* < programme trading.

6.4. Nova definicija djelomične ili kompromisne transmorfemizacije anglizama-imeničkih sintagma. Sukladno rezultatima ovoga istraživanja svaka sintagma u kojoj je jedna od sastavnica transferirana s engleskim slobodnim ili vezanim morfemom supstituirana je djelomičnom transmorfemizacijom. I u takvom obliku postoji pretpostavka daljnje prilagodbe potpunom transmorfemizacijom u jeziku primaocu. Izmijenjena i proširena definicija za djelomičnu supstituciju i prilagodbu sintagma glasi: *Drugim stupnjem supstitucije ili djelomičnom transmorfemizacijom imeničkih sintagma adaptiraju se one kod kojih je prva ili druga sastavnica adaptirana s nultim odnosno vezanim morfemom jezika davaoca ili s vezanim morfemom jezika primaoca.* Pridjev (prva sastavnica) ne mora nužno biti prilagođen imenici, tj. ne mora biti adaptiran stupnjem potpune transmorfemizacije.

¹² Fabijanić 2007: 169.

6.4.1. Primjeri djelomične transmorfemizacije, sastavljeni od imenica (kao i u modelu), zabilježeni su samo u hrvatskom dijelu nazivlja, a sastavnice se adaptiraju prema tipu $M1+M0$. Adaptirani engleski vezani morfemi su: *-s*, *-ing*, *-er*, ali i *-al* te *-s*. To su: *charter parti* < charter party; *mutual savings bank* < mutual savings bank; *šoping centar*¹³ < shopping centre; *terms of trade* < terms of trade; *traveler's check*¹⁴ < traveller's cheque.

Ponekad se replika sastoji od glagolske imenice i imenice, npr. *missing the market* < missing the market. Budući da sastavnice odgovaraju spoju $M1+M0$, sintagma je adaptirana djelomičnom transmorfemizacijom.

6.4.2. U sintagmama sastavljenima od pridjeva i imenice (prema istom sastavu modela), pridjevi se transferiraju u izvornom obliku¹⁵ pozitivna. Sastoje se od engleskog slobodnog i nultog vezanog morfema, a imenice od engleskog slobodnog i vezanog morfema ($M0+M1$). Vezani morfemi su najčešće: *-s*, *-ing* i *-er*. To su: *блю чипс*, *blue chips* < blue chip; *direct costing* < direct costing; *front runner* < front runner; *lean menedžment* < lean management; *odd dates* < odd date; *top menedžment*¹⁶ < top management.

6.4.3. Nešto je drugačije kod sintagmi s pridjevom u sastavu engleski slobodni i vezani morfem te imenicom u sastavu slobodni i nulti vezani morfem ($M1+M0$). Adaptirani vezani morfemi su: *-ic*, *-ing* i *-ed*. Primjeri su: *Baltic exchange* < the Baltic exchange; *closing day* < closing day; *deferred payment* < deferred payment; *лимитед компани* < limited company; *leveraged buyout* < leveraged buyout; *revolving credit* < revolving credit; *revolving fond* < revolving fund; *sinking fund*¹⁷ < sinking fund; *слипинг партнёр* < sleeping partner.

6.4.4. Sintagme s dvama engleskim slobodnim i vezanim morfemima također ukazuju na djelomičnu transmorfemizaciju ($M1+M1$), npr.: *insider dealing* < insider dealing; *insider trading* < insider trading; *лидз энд лэгз* < leads and legs. U modelu i replici obje su sastavnice imenice. Adaptirani vezani morfemi su *-er* i *-ing* te engleskim izgovorom adaptiran sufiks *-s* (-з).

6.4.5. Sljedeći primjeri ukazuju na prilagodbu engleskih vezanih morfema u pridjevu i imenici prema istom sastavu modela ($M1+M1$). To su: *Файнэншл таймс*, *Financial times* < the Financial Times; *gilt-edged securities* < gilt-edged security; *global sourcing* < global sourcing; *predatory pricing* < predatory pricing; *паблик рилейшнз*, *public relations* < public relations; *strategic marketing* < strategic marketing. Vezani morfemi kod pridjeva su: *-al*, *-ed*, *-y*, *-ic* te *-ing* kod imenica i izgovorom adaptiran *-s* (-з).

6.4.6. Djelomično adaptirana sintagma s potpunom transmorfemizacijom sastavnice po prvi put se razvrstava kao vrsta transferirana tipom djelomične transmorfemizacije. Do sada su svi anglizmi ženskoga roda promatrani kao anglizmi transferirani potpunom

¹³ U ruskom je adaptiran kao polusložena – *шопинг-центр* ili *шопинг-центр*.

¹⁴ U ruskom je adaptiran kao polusložena – *тревлер-чек*.

¹⁵ U ruskom su adaptirani prema engleskom izgovoru.

¹⁶ U ruskom je adaptiran kao polusložena – *топ-менеджмент*.

¹⁷ Zabilježena je i polusložena *sinking-fund*.

transmorfemizacijom. Našom podjelom, bez obzira na ženski rod imenice u drugom dijelu sintagme, svrstani su u djelomično adaptirane transferonime jer se uzima u obzir i stupanj transmorfemizacije prvog dijela sintagme. Određenjem stupnja transmorfemizacije obiju sastavnica definira se stupanj transmorfemizacije sintagme, a ne samo na osnovi sastavnice prilagođene potpunom transmorfemizacijom. Stoga je važno ne razdvajati sastavnice prema stupnju transmorfemizacije i dvostrukom obradom njihove prilagodbe¹⁸.

Spomenutom podjelom raščlanjuju se sintagme koje su u modelu sastavljene od imenica ili imenice s pridjevskim značenjem i imenice, a u hrvatskom se sastoje od imenica. U ruskome nisu zabilježene. Replika se sastoji od slobodnog morfema s nultim vezanim morfemom i slobodnog s vezanim morfemom ($M0+M2$), npr.: *cost-benefit analiza*¹⁹ < *cost-benefit analysis*; *greenfield investicija* < *green field investment*; *spin-off kompanija*²⁰ < *spin-off company*; *spot transakcija* < *spot transaction*; *trend analiza* < *trend analysis*.

Međutim, može li se sintagmu u kojoj je jedna sastavnica (druga) dostigla potpuni stupanj adaptacije, promatrati kao primjer transferiran djelomičnom transmorfemizacijom ili bi se dodatnim razdvajanjem dvama stupnjevima unutar potpune transmorfemizacije kvalitetnije provela raščlamba sintagme u sastavu $M0+M2$? U nastavku ćemo s nekoliko primjera dokazati da je djelomična transmorfemizacija sintagme s jednom sastavnicom adaptiranom potpunom transmorfemizacijom moguća upravo zbog nedovršenosti adaptacije.

Da je sintagma *spot transakcija* ($M0+M2$), adaptirana djelomičnom transmorfemizacijom, imala oblik **spotovska transakcija* ($M2+M2$) bio bi to stupanj potpune transmorfemizacije. Isto tako, da je *greenfield investicija*²¹ ($M0+M2$) imala oblik **greenfieldska investicija* ($M2+M2$) bila bi adaptirana potpunom transmorfemizacijom. To znači da upravo nedovršenost ili nepotpunost u prilagodbi potvrđuje da se riječ o kompromisnim replikama.

¹⁸ Za dvostruku obradu na fonološkoj razini v. Filipović 1990., a za dvostruku obradu na morfološkoj razini v. Fabijanić 2003.

¹⁹ Zabilježena je i varijanta *kost-benefit analiza*.

²⁰ Zabilježena je i varijanta *spin-off kompanija*.

²¹ Adaptacija je mogla započeti i oblikom nulte transmorfemizacije – **greenfield investment*.

Nadalje, prilagodba druge sastavnice sintagme kao imenice ženskoga roda ne znači nužnu prilagodbu sintagme stupnjem potpune transmorfemizacije. Model *trend analysis* u ruskom je transferiran stupnjem potpune, a u hrvatskom stupnjem djelomične transmorfemizacije – *анализ тренда*; *trend analiza*. Adaptacija je u hrvatskom dovršena oblikom *analiza trenda*.

MODEL	stupanj	replika – rus.	replika – hrv.
TREND ANALYSIS	1. - M0		
	2. - M1		<i>trend analiza</i>
	3. - M2	<i>анализ тренда</i>	<i>analiza trenda</i>

Da je adaptiran oblik **тренд анализ*, bio bi to primjer nulte transmorfemizacije (M0+M0)²². Međutim, *trend analiza*, iako na prvi pogled identična anglizmu **тренд анализ*, zbog razlike u rodu imenice adaptirana je djelomičnom transmorfemizacijom. To znači da transmorfemizacija roda sastavnica u sintagmama nije identična transmorfemizaciji roda leksema. Konačno, kad bi imenica *analiza* u hrvatskom imala oblik **анализ* i bila muškoga roda, bila bi također adaptirana nultom transmorfemizacijom.

MODEL	stupanj	replika – rus.	replika – hrv.
TREND ANALYSIS	1. - M0	<i>*тренд анализ</i>	
	2. - M1		<i>trend analiza</i>

S druge strane, oblici **трендовский анализ* ili **trendovska analiza* potvrdili bi mogućnost prilagodbe djelomičnom odnosno potpunom transmorfemizacijom. U hrvatskom bi imala oblik transferiran prvim stupnjem potpune transmorfemizacije s oblikom drugog stupnja – *analiza trenda*. Međutim, određenje *trend analize* kao sintagme transferirane prvim stupnjem potpune transmorfemizacije značila bi razliku između spomenute sintagme i **тренд анализ* u dvama stupnjevima. Mišljenja smo da tolika razlika ne postoji.

Nadalje, uvrštenje *trend analize* u stupanj potpune transmorfemizacije pretpostavljalo bi trostupnjevitu podjelu triju sintagmi unutar jednog stupnja transmorfemizacije: 1. *trend analiza*, 2. **trendovska analiza*, 3. *analiza trenda*.

²² Slična je situacija s polusloženicom *смарт-карт* < *smart card*, adaptirana nultom, a kasnije djelomičnom transmorfemizacijom u *смарт-карта*. Budući da je anglizam adaptiran kao polusloženica, nema mogućnost daljnje prilagodbe u **смартный* ili **смартовый*. Mogućnost prilagodbe trima stupnjevima bila bi veća kad bi imala oblik sintagme.

MODEL	stupanj	replika – rus.	replika – hrv.	
TREND ANALYSIS	1. - M0	* <i>тренд анализ</i>		
	2. - M1	* <i>трендовский анализ</i>		
	3.- M2	1. stupanj		trend analiza
		2. stupanj		* <i>trendovska analiza</i>
	3. stupanj	<i>анализ тренда</i>	<i>analiza trenda</i>	

Pregled promjena i prilagodbe u posljednjoj tablici potvrđuje našu tezu o djelomičnoj transmorfemizaciji sintagme sa strukturom $M0+M2$. Budući da je daljnja preoblika i adaptacija potpunom transmorfemizacijom moguća, takve su sintagme djelomične replike.

MODEL	stupanj	replika – rus.	replika – hrv.	
TREND ANALYSIS	1. - M0	* <i>тренд анализ</i>		
	2. - M1	* <i>трендовский анализ</i>	<i>trend analiza</i>	
	3.- M2	1. stupanj		* <i>trendovska analiza</i>
		2. stupanj	<i>анализ тренда</i>	<i>analiza trenda</i>

Sljedeći primjer spoja imenice s pridjevskim značenjem i engleskim vezanim morfemom te imenice s hrvatskim vezanim morfemom također ilustrira djelomičnu transmorfemizaciju ($M1+M2$). To je angлизam *holding kompanija*. U ruskome nema zabilježenih primjera.

U spoju imenice s pridjevskim značenjem i imenice prva sastavnica može se adaptirati potpunom, a druga nultom transmorfemizacijom. Prva je adaptirana kao pridjev s ruskim odnosno hrvatskim sufiksom, a druga kao slobodni engleski morfem s nultim vezanim morfemom ($M2+M0$). Primjeri *банковский клерк* < bank clerk i *маркетиншки микс* < marketing mix, također su adaptirani djelomičnom transmorfemizacijom.

Sljedeći primjeri razlikuju se od prethodnih jedino po sastavnicama sintagme u modelu. I model i replika sastavljeni su od pridjeva i imenica. Pridjev se sastoji od slobodnog engleskog morfema i vezanog morfema jezika primaoca, a imenica od engleskog slobodnog s nultim vezanim morfemom ($M2+M0$), npr.: *электронный бизнес* < e-business; *финансовый супермаркет*, *financijski supermarket* < financial supermarket; *финансовый левелредж* < financial leverage; *форвардный контракт* < forward contract; *гендерный бюджет* < gender budget; *инвестициски фонд* < investment fund; *moralni hazard* < moral hazard; *офиорный фонд* < off-shore fund; *револьверный кредит* < revolving fund; *ролловерный кредит* < rollover credit; *венчурный бизнес* < venture business.

Ponekad se spoj imenice s pridjevskim značenjem i imenice transferira kao pridjev i imenica, ali s tom razlikom što je prvi dio sintagme adaptiran potpunom, a drugi

djelomičnom transmorfemizacijom. Pridjev je adaptiran s vezanim morfemom jezika primaoca, a imenica zadržava engleski vezane morfeme *-er* i *-ing*. To su primjeri: *банковский клиринг*, *bankovni kliring* < bank clearing; *bankovni holding* < bank holding company; *чековый клиринг* < check clearing; *кредитный рейтинг*, *creditni rejting*²³ < credit rating; *дисконтный брокер*, *diskontni broker* < discount broker; *экспортный факторинг* < export factoring.

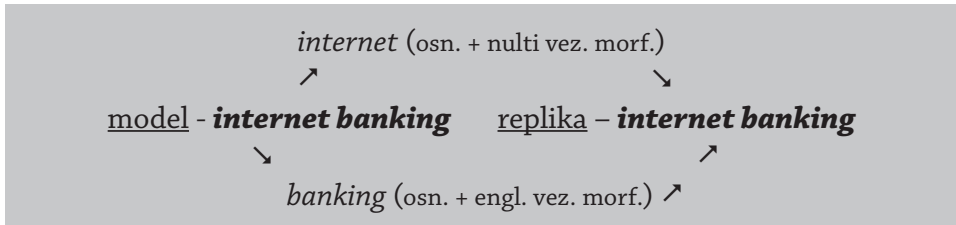
Posljednji primjeri sintagmi integriranih djelomičnom transmorfemizacijom (*M2+M1*) također se sastoje od pridjeva i imenice prema modelu sastavljenog od pridjeva i imenice. Međutim, pridjev se adaptira s vezanim morfemom jezika primaoca, a imenica zadržava jedan od engleskih vezanih morfema, npr. *-ment*, *-er/-or* ili *-ing*. To su anglizmi: *акредитованный инвестор* < accredited investor; *адаптивни менаџмент* < adaptive management; *административни менаџер* < administrative manager; *коммерческий брокер* < commercial broker; *директни маркетинг* < direct marketing; *финансовый лизинг*, *financijski leasing* < financial lease; *глобальный маркетинг*, *globalni marketing* < global marketing; *маркетиншки менаџер* < marketing manager; *multibankovni holding*²⁴ < multibank holding company; *оперативни лизинг* < operating lease; *стратегический партнёр*, *strateški partner* < strategic partner.

6.4.7. Dvostupnjevita adaptacija anglizama unutar stupnja djelomične transmorfemizacije. Za razliku od sintagma koje su svoju adaptaciju dovršile stupnjem djelomične ili potpune transmorfemizacije, neki transferonimi prolaze dvostupnjevitu adaptaciju unutar tipa djelomične transmorfemizacije. Prvim stupnjem djelomične transmorfemizacije adaptiraju se engleski vezani morfemi u jednoj ili dvjema sastavnicama sintagme, a drugim stupnjem jedna od tih sastavnica mijenja engleski vezani morfem za vezani morfem jezika primaoca. Osnovni preduvjet za dvostupnjevitu adaptaciju u tipu djelomične transmorfemizacije jest da je izvorni oblik modela sastavljen od osnove i vezanog morfema. Takav je slučaj s modelom *internet banking* koji se prvim stupnjem djelomične transmorfemizacije adaptira kao *internet banking*, a drugim stupnjem kao *internet bankarstvo*. Nakon toga dovršava se prilagodba potpunom transmorfemizacijom u oblik *internetsko bankarstvo*. Na nekoliko primjera prikazat ćemo slijed promjena u dvostupnjevitoj adaptaciji unutar djelomične transmorfemizacije.

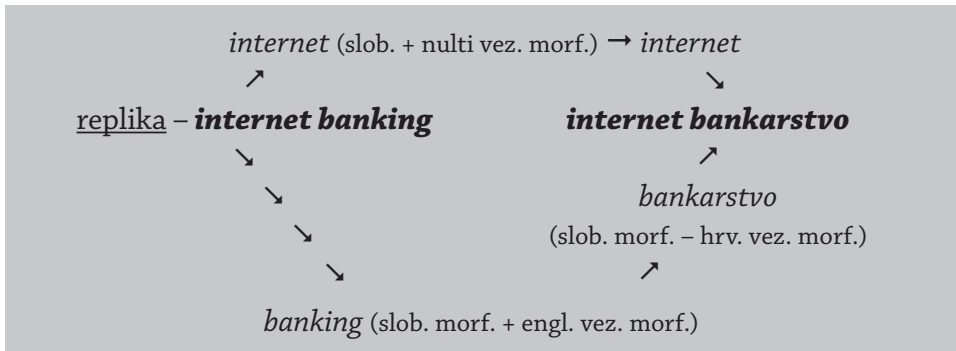
²³ Zabilježen je i oblik *credit rating*.

²⁴ Anglizam je adaptiran elipsom.

1. stupanj

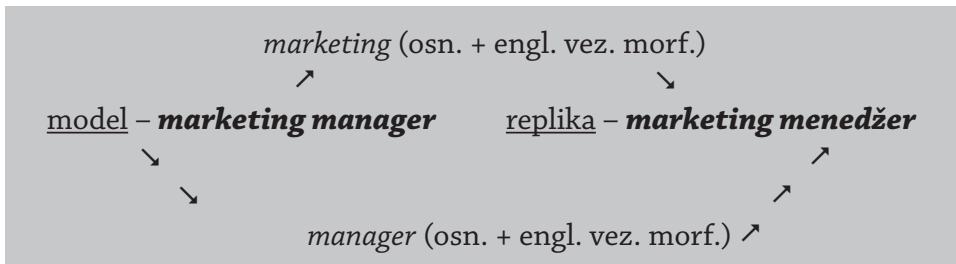

2. stupanj

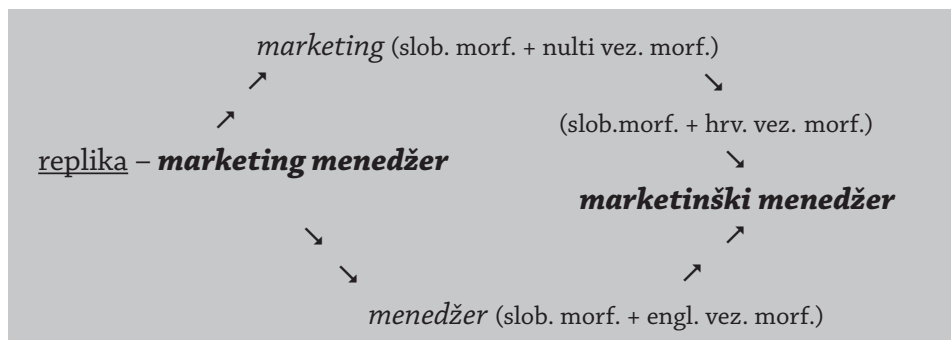

I primjer sintagme *marketing menadžer* prolazi dvostupnjevitu adaptaciju djelomične transmorfemizacije. Adaptacija započinje transferom modela *marketing manager* u kojemu obje sastavnice sadrže engleske vezane morfeme (-ing, -er). Adaptacijom izgovora i ortografije oblikuje se osnovni oblik prvim stupnjem adaptacije, a dodavanjem hrvatskog vezanog morfema -ški- za tvorbu pridjeva, sintagma prolazi kroz drugi stupanj adaptacije.

1. stupanj

2. stupanj

6.5. *Prijašnjim rezultatima podjele adaptacije imeničkih sintagma potpunom transmorfemizacijom* definiraju se kao sintagme s promijenjenim redoslijedom sastavnica (prva sastavnica modela postaje druga u replici, a druga sastavnica modela postaje prva u replici)²⁵. Takav redoslijed upotpunjuje nužna rekcija i promjena padežnog oblika sastavnice.

6.6. *Nova definicija potpune transmorfemizacije sintagmi* glasi: *Trećim stupnjem supstitucije ili potpunom transmorfemizacijom imeničkih sintagma adaptiraju se one kod kojih su obje sastavnice integrirane potpunom transmorfemizacijom ili imaju promijenjen redoslijed. Takav redoslijed pretpostavlja odgovarajuću rekciju i promjenu padežnog oblika sastavnice u jeziku primaocu, pri čemu se druga sastavnica adaptira potpunom transmorfemizacijom, a prva nultom. Ako jedna sastavnica zadrži engleski vezani morfem, to je onda prvi dio sintagme. Rekcijom i promjenom padežnog oblika drugi dio sintagme preobličuje se potpunom transmorfemizacijom.*

6.6.1. Primjeri sintagma s promijenjenim redoslijedom sastavnica imaju oblik $M0+M2$. Drugi dio sintagme mijenja se padežnim oblicima, a prvi dio ostaje isti. Zabilježene su imenice u genitivu u oba jezika, u akuzativu u hrvatskome, ali i imenice u dativu u ruskom dijelu nazivlja. Sintagme u modelu i replici sastoje se od imenica. To su: *imidž brenda*²⁶ < brand image; *консултант по менеджменту*, *konzultant za menadžment* < management consultant; *директор по маркетингу*, *direktor marketinga* < marketing director; *menadžer marketinga* < marketing manager; *план маркетинга* < marketing plan; *ефект outputa* < output effect; *анализ тренда* < trend analysis.

6.6.2. Sintagma *имидж корпорацији* < *corporate image*, sastavljena je od pridjeva i imenice, a u ruskoj replici od imenica. Drugi dio prilagođava se rekcijom i promjenom padežnog oblika (imenica u genitivu). Prvi dio adaptira se nultom, a drugi potpunom transmorfemizacijom ($M0+M2$).

²⁵ Fabijanić 2007: 170.

²⁶ Zabilježen je i oblik *brend imidž*.

6.6.3. Prvi put u proučavanju sintagmi adaptiranih potpunom transmorfemizacijom razvrstavaju se spojevi s jednom sastavnicom adaptiranom djelomičnom, a drugom potpunom transmorfemizacijom ($M1+M2$). Prvi dio zadržava engleski vezani morfem, a rekcija i promjena padežnog oblika oblikuju drugi dio. Takav je slučaj s anglizmom *клиринг чеков* < check clearing, kod kojeg je došlo do promjene padežnog oblika druge sastavnice u replici (imenica u genitivu). Istovremeno, prva sastavnica zadržala je vezani morfem *-ing*. Model i replika sastavljeni su od imenica. Primjeri u hrvatskom nisu zabilježeni.

6.6.4. Po prvi put navodi se i primjer anglizma kod kojeg je došlo do drugačije supstitucije sastavnica. Replika je adaptirana oblikom *imenica + pridjev* odnosno $M2+M2$ (pridjev s ruskim nastavkom za tvorbu pridjeva, a imenica s ruskim nultim vezanim morfemom). Takav je redosljed u ruskom moguć, ali nije u engleskome u kojemu se sastoji od imenice s pridjevskim značenjem i imenice. Sintagma *банк клиринговый* < clearing bank, adaptirana je potpunom transmorfemizacijom.

6.6.5. Primjeri potpune transmorfemizacije nastali prema modelu *imenica s pridjevskim značenjem + imenica* adaptirani su kao *pridjev + imenica*. Obje sastavnice adaptirane su stupnjem potpune transmorfemizacije pri čemu je prvi dio dobio sufikse i nastavke pridjeva jezika primaoca, a drugi dio nastavak za ženski rod ili sufiks i nastavak imenice srednjega roda (*-я/-а*; *-stv-о*). Ponekad pridjev zadrži vezani morfem *-ing-* na koji se dodaje sufiks i nastavak za tvorbu pridjeva (*-инг-ов-ая*; *-инš-к-е*). To su primjeri: *банановая республика*²⁷ < banana republic; *консалтинговая компания* < consulting company; *кредитная карта*, *kreditna kartica* < credit card; *кредитная линия*, *kreditna linija* < credit line; *дебитная карта* < debit card; *холдинговая компания* < holding company; *интернетское банкарство* < internet banking; *лизинговая компания* < leasing company; *маркетинговые коммуникации* < marketing communications.

6.6.6. Sintagme u sastavu *pridjev + imenica* adaptiraju se na isti način. Obje sastavnice prolaze kroz stupanj potpune transmorfemizacije i zadržavaju redosljed sastavnica modela. Sufiks engleskoga pridjeva zamjenjuje se odgovarajućim sufiksom za tvorbu pridjeva u jezicima primaocima (*-нн-*; *-sk-*), a imenice dobivaju nastavak za ženski rod (*-я*; *-а*). Ponekad se u replici s engleskim vezanim morfemom koristi i nastavak za množinu (*-с-ы*) u zamjenu za nastavak množine modela (*-s*). To su sintagme: *электронная коммерция* < e-business; *финансовая компания* < finance company; *финансовые фьючерсы* < financial futures; *финансовая пирамида*, *financijska piramida* < financial pyramid; *менеджерская революция* < managerial revolution; *мультинациональная компания* < multinational company; *офшорная компания* < off-shore company.

6.6.7. Posljednji primjer ukazuje na još jednu mogućnost adaptacije sintagma s promijenjenim redosljedom sastavnica, rekcijom i promjenom padežnog oblika imenice (imenica u akuzativu) te prvom sastavnicom adaptiranom kao imenica ženskoga roda. Primjer *супервизия банке* < bank supervision, dokazuje da sintagme adaptirane potpunom transmorfemizacijom ($M2+M2$) mogu biti sastavljene i od dviju imenica.

²⁷ U hrvatskom je *banana republika* adaptirana prema obrascu $M0+M2$.

7. Indeksi za označavanje adaptacije transferonima – imeničke sintagme

Zbog preglednosti i usklađenosti s utvrđenim indeksima adaptacije i stupnjeva transmorfemizacije anglizama²⁸, za imeničke sintagme predlažu se dodatni znakovi. Kratica *Sin* predstavlja sintagmu, a stoji iza simbola *sb* te zajedno označavaju imeničku sintagmu. U spoju sa znakovima transmorfemizacije i tipove adaptacije, indeks *Sin* tvori nove skupine znakova u podjeli i određenju adaptacije na morfološkoj razini. *Sin* dolazi nakon oznake za primarnu ili sekundarnu adaptaciju (*I*, *II*), a ispred oznake za stupanj transmorfemizacije (*M0*, *M1* ili *M2*), npr. *I sbSinM0* (primarna adaptacija sintagme i tip nulte transmorfemizacije) ili *II sbSinM1* (sekundarna adaptacija sintagme i tip djelomične transmorfemizacije) itd. Navodimo dva primjera kojima se ilustrira označavanje adaptacije anglizama-imeničkih sintagma u ruskome i hrvatskom.

TREND ANALYSIS [“trend@n{l@sIs}, sb – n

анализ тренда (c); *I sbSinM2 – m*;

I So = Analiza kretanja promjena (npr. analiza trenda potražnje).

TREND ANALYSIS [“trend@n{l@sIs}, sb – n

trend analiza (c); *I sbSinM1 – f*;

I So = Predviđanje kroz ekstrapolaciju trendova iz prethodnog razdoblja u budućnost, predočuje dugoročnu tendenciju razvoja kretanja.

nekih varijabli ili njihovih povezanosti u određenom vremenu

izv. analiza trenda I sbSinM2 – f = Predviđanje kroz ekstrapolaciju trendova iz prethodnog razdoblja u budućnost.

8. Zaključak

Podjela i raščlamba adaptacije imeničkih sintagmi dokida njihovu dvostruku morfološku obradu adaptacije. Promatrane u kontekstu sintagme sastavnice se sustavnije raščlanjuju i razvrstavaju prema stupnjevima transmorfemizacije i tipovima adaptacije. Načela supstitucije primjenjuju se sukladno spoju sastavnica i prisutnosti odnosno odsutnosti vezanog morfema u sintagmama. Dosad nezabilježeni spojevi – *M1+M1*, *M0+M2* i *M1+M2* – potvrđeni su u ovom istraživanju.

Konačan oblik sintagme pretpostavlja anglizam adaptiran prema morfološkim zakonitostima jezika primaoca i njegovu sekundarnu adaptaciju koja ne znači nužnu promjenu redoslijeda sastavnica sintagme. Međutim, obje sastavnice moraju biti adaptirane prema morfološkim zakonitostima jezika primaoca, tj. potpunom transmorfemi-

²⁸ v. Filipović 1990: 73–75.

zacijom. Ako sintagma ima promijenjeni redosljed sastavnica, onda su adaptirane odgovarajućom rekcijom i promjenom u padežnom obliku. Promjena padežnog oblika druge sastavnice u replici (prve sastavnice u modelu) pretpostavlja oblik imenice u genitivu, akuzativu ili ponekad u dativu.

Nultom transmorfemizacijom adaptiraju se sintagme s promjenama ili bez njih u redosljedu sastavnica, a sastoje se od dva slobodna morfema s nultim vezanim morfemima. Djelomičnom transmorfemizacijom adaptiraju se sintagme kod kojih se prva ili druga sastavnica adaptiraju s nultim odnosno vezanim morfemom jezika davaoca ili s vezanim morfemom jezika primaoca. Transferirani vezani morfemi su: *-ing*, *-s*, *-er*, *-al*, *-’s*, *-ic*, *-ed*, i *-y*. Sintagme s imenicom ženskoga roda u drugom dijelu su anglizmi integrirani djelomičnom transmorfemizacijom jer se uzima u obzir stupanj transmorfemizacije prvoga dijela sintagme. Prva sastavnica integrirana je nultom, a druga potpunom transmorfemizacijom.

Neki anglizmi adaptiraju se dvama stupnjevima adaptacije unutar djelomične transmorfemizacije. Prvim stupnjem djelomične transmorfemizacije adaptira se anglizam koji preuzima engleske vezane morfeme u jednoj ili dvjema sastavnicama sintagme, a drugim stupnjem jedna od sastavnica mijenja engleski vezani morfem za vezani morfem jezika primaoca.

Potpunom transmorfemizacijom adaptiraju se sintagme s objema sastavnicama integriranim potpunom transmorfemizacijom ili s promijenjenim redosljedom. Takav redosljed pretpostavlja rekciju i padežnu promjenu sastavnica u jezicima primaocima, pri čemu se druga sastavnica adaptira potpunom transmorfemizacijom, a prva nultom. Ako jedna od sastavnica zadrži engleski vezani morfem, ona je prvi dio sintagme, a rekcija i promijena padežnog oblika oblikuju drugi dio potpunom transmorfemizacijom.

Potpunom transmorfemizacijom adaptiraju se sintagme u kojima je jedna sastavnica adaptirana djelomičnom, a druga potpunom transmorfemizacijom. Prvi dio zadržava engleski vezani morfem, a rekcija i promjena padežnog oblika oblikuju drugi dio sintagme. Ponekad se anglizam ne adaptira kao *pridjev + imenica*, nego potpunom transmorfemizacijom adaptiranog oblika kao *imenica + pridjev*.

Literatura

- Babić, Ante, *Englesko-hrvatski ekonomski rječnik*, Mate Zagreb, 2001.
- Bahtijarević-Šiber, Fikreta, Pere Sikavica, *Leksikon menedžmenta*, Masmedia, Zagreb, 2001.
- Black, John, *A Dictionary of Economics*, OUP, Oxford, 2003.
- Čulina, Katarina, *Glosar hrvatsko-engleski ekonomskopravnoga nazivlja*, Glosema, Zagreb, 1998.
- Downes, John, Jordan E. Goodman, *Dictionary of Finance and Investment Terms*, Barron’s, New York, 2006.

- Englesko-hrvatski poslovni rječnik/Dictionary of business*, (M. Jurković, A. Selaković. Školska knjiga, Zagreb, 2006.
- Encyclopaedia Britannica*, CD-Rom, Multimedia Edition, 1994.-1998.
- Etzel, Barbara, *Webster's New world Finance and Investment Dictionary*, Wiley Publishing, Indianapolis, 2003.
- Fabijanić, Ivo, *Anglicizmi u ruskoj kompjuterskoj terminologiji*, Magistarski rad u rukopisu, Zadar, 2003.
- Fabijanić, Ivo, "Transmorfemizacija imeničkih sintagma na primjeru anglicizama u ruskoj računalnoj terminologiji", u: *Croatia et Slavica Iadertina III*, Zadar, 2007., str. 165-172 .
- Fabijanić, Ivo, *Anglizmi u ruskoj i hrvatskoj ekonomskoj terminologiji*, Doktorska disertacija u rukopisu, Zadar, 2008.
- Filipović, Rudolf, "Pseudoanglicisms in European languages", u: Pieper/Stickel (ur.), *Studia Linguistica Diachronica et Synchronica*, Mouton de Gruyter Berlin – New York – Amsterdam, 1985., str. 249-255 .
- Filipović, Rudolf, *Teorija jezika u kontaktu: uvod u lingvistiku jezičnih dodira*, Školska knjiga, Zagreb, 1986.
- Filipović, Rudolf, *Anglicizmi u hrvatskom ili srpskom jeziku: porijeklo, razvoj, značenje*, Školska knjiga, Zagreb, 1990.
- Filipović, Rudolf, Antica Menac, *Engleski element u hrvatskome i ruskom jeziku*. Školska knjiga, Zagreb, 2005.
- Grupa autora, *Rječnik bankarstva i financija*. (u redakciji V. Leko, N. Mates), Masmedia, Zagreb, 1993.
- Grupa autora, *Ekonomski leksikon*, Leksikografski zavod "Miroslav Krleža" i Masmedia, Zagreb, 1996.
- Leko, Vlado, *Rječnik bankarstva i financija*, Masmedia, Zagreb, 1998.
- Merriam Webster's Collegiate Dictionary*, u: *Encyclopaedia Britannica*, CD-Rom, Multimedia Edition, 1994.-1998.
- Muljačić, Žarko, "Modeli i metode proučavanja jezičnih dodira (1880.-1998.).", *Riječ*, 4, sv. 2, 1998., Rijeka, str. 27-31 .
- Oxford Business English Dictionary for learners of English*, ed. by D. Parkinson, OUP, Oxford, 2005.
- Radoš, Ljerka, Marcel Meler, *Englesko-hrvatski rječnik nazivlja u marketingu*, Ekonomski fakultet u Osijeku, Osijek, 2002.
- Sofer, Morry, *Russian Business Dictionary*, Schreiber Publishing, Rockville, 2005.
- Špiljak, Višnja, *Englesko-hrvatski poslovni rječnik*, Masmedia, Zagreb, 2000.
- Крупнов, Виктор, *Русско-английский бизнес словарь*, Астрель, АСТ Москва, 2005.

- Лозовский, Леонид [и др.], *Управление. Финансы. Русско-английский словарь*, Русский язык – Медиа, Москва, 2006.
- Пивовар, Аркадий, *Большой англо-русский финансово-экономический словарь*, под ред. В. И. Осипова, Издательство «Экзамен», Москва, 2003.
- Райзберг, Борис, Леонид Лозовский, Елена Стародубцева, *Современный экономический словарь*, ИНФРА-М, Москва, 2006.
- Толковый словарь по бизнесу, коммерции и маркетингу*, под общ. ред. П. Ф. Пероченко, Москва, 1992.
- Жданова, Ирина, *Русско-английский экономический словарь*, Русский язык – Медиа, Москва, 2006.
- Жданова, Ирина, Марина Скворцова, *Русско-английский словарь: Банки, Биржи, Бухгалтерский учет*, Русский язык - Медиа, Москва, 2008.

SUMMARY

Ivo Fabijanić

TRANSMORPHEMIZATION OF ANGLICISMS–NOMINAL SYNTAGMS REINTERPRETED

The paper presents the analysis of anglicisms–nominal syntagms on the morphological level in Russian and Croatian economic terminology. Classification and qualification of their adaptation cancels the need for a double morphological analysis of the components, because the new approach allows for a more systematic analysis according to the degrees of transmorphemization and the type of primary or secondary adaptation. Zero transmorphemization represents the adaptation of syntagms transferred with or without any changes in the order of the components. The components are formed of two free morphemes with zero bound morphemes. Syntagms adapted by the compromise transmorphemization have the components with a zero free morpheme or an English bound morpheme, or with a bound morpheme from the receiving language. Those adapted by the complete transmorphemization have both components integrated by complete transmorphemization or have their order of components changed.

Key words: *anglicisms; nominal syntagms; Russian; Croatian; economic terms; primary and secondary adaptation; degrees of transmorphemization; reinterpreted definitions of the degrees of adaptation*